

### Die wêreld van Charlie Oeng.

Etienne van Heerden. Kaapstad: Tafelberg, 2017. 559 pp. ISBN 978-0-624-08052-7.

DOI: [dx.doi.org/10.17159/2309-9070/tvl.v.55i1.4322](https://doi.org/10.17159/2309-9070/tvl.v.55i1.4322)

Aan die einde van die Nederlandse skrywer Harry Mulisch se roman *De aanslag* (vertaal as *Die aanslag*) word die vraag gestel: “Is almal skuldig en onskuldig? Is die skuld onskuldig en die onskuld skuldig?” Die verteller aan die woord verwys na Anton Steenwijk se insig dertig jaar ná die aanslag gedurende die Tweede Wêreldoorlog waartydens hy as jong kind sy gesin op gewelddadige wyse aan die dood moes afstaan. Hierdie woorde kan ook pasklaar op Etienne van Heerden se nuwe roman van toepassing gemaak word, want skuld en die

rol van die verlede is sentrale temas in *Die wêreld van Charlie Oeng*. Die roman vertel die lewensverhaal van Tian Kilian en die verskriklike aand toe sy ouers in 1964 voor sy oë vermoor is. As die leser die boek oopmaak, is daar enkele aantekeninge—wat gewoonlik op die flapteks aangebied word—wat eksplisiet na die moord verwys. Die skuldproblematiek word ook onomwonde gestel: “Hoe harder Tian probeer om die pyn wat hom sedert sy jeug vergesel te verstaan, hoe tergender word die vraag: Waar eindig Charlie Oeng se skuld en waar begin sy eie aanspreeklikheid?”

Die roman word aangebied asof dit deur Tian geskryf is. In ‘n “nota” voor die eerste hoofstuk verduidelik die skrywer dat die 36 hoofstukke gegrond is op oud-Chinese opgetekende krygstaktye. Dit is egter nie etiese, dapper slagveldmaneuvers nie, maar “taktieke van misleiding”; van “vals beskuldiging en dwaalspore”. Hierdie erkenning is dan ook ‘n sleutel vir die leser by die lees van die roman, want dit dien as ‘n metafoor van die selfbewuste skrywer se strategieë in die omgang met die skryfproses en sy leser.

Die intrige draai om die gegewens van die noodlottige Guy Fawkes-nag en die koelbloedige moord op Tian se ouers tydens ‘n vuurwerkvertoning deur die Kantonees Charlie Oeng op die familieplaas. Die verhaal stel uiteindelik die raaisel van die aard en motivering van die moord, sowel as die identiteit van die moordenaar(s) met omweë en dwaalweë, en deur die strukturering van verskillende verhaallyne aan bod.

Daar is 'n heen-en-weer beweging in tyd en ruimte soos wat die verskillende verhaallyne telkens opgeneem en weer opsy gelaat word.

Die verlede word die dwingendste gegee in die verhaal. In die verlede lê die fataliteit van die gebeure opgesluit en Tian word gedwing om die noodlottige nag (en die faktore wat aanleiding daartoe gegee het) te ondersoek deur dit te rekonstrueer en te vertel—dit is dus 'n essensieel sinsoekende en singewende aktiwiteit. Die sentrale vraag in die roman is uiteindelik voor wie se deur die skuld van die gebeure gelê moet word. Hiermee saam gaan die tema van die noodsaak om die eie geskiedenis te ken ten einde sin te maak van die ontsettende gebeure. Tian sien homself as medepligtige en worstel met sy eie skuldproblematiek. Hy erken dan ook dat dit een van die redes is waarom hy Charlie Oeng se verhaal skrywe (496). Deur hom dieper en dieper in Charlie Oeng se gemoed te begeef in 'n poging om hom te verstaan, soek Tian ook 'n roete na homself, 'n roete na begrip ten einde homself te bevry. Hy rekonstrueer sy eie lewensverhaal, maar veral ook die van Oeng op grond van dit wat hy opgelees het, sowel as besoeke aan die plekke waar Oeng hom in die loop van sy veelbewoë lewe bevind het. Oeng is in Amsterdam gebore en het daar grootgeword. As gevolg van 'n ongelukkige sameloop van omstandighede (wat moord insluit) beland hy in Hongkong. Hy word egter ingehaal deur die ondergrondse beweging met wie hy bande gehad het in Amsterdam, en ná nog 'n gedwonge moord vlug hy vroeg in die

1960's na Suid-Afrika. Tydens sy reis raak hy verlief op 'n geheimsinnige skoonheid (slegs bekend as Sy), verloor sy geliefde en beland uiteindelik op 'n Karoodorpie. Hier kruis sy pad met Tian Kilian se ouers en uiteindelik lei die interaksie met die plaaslike bevolking daartoe dat hy as uitgewekene wraak beplan.

Die uiteenlopende ruimtes en kulture van Amsterdam (Europa) en Hongkong (China) word aangevul met die lokale ruimte en problematiek op eie bodem: onder andere rasse-onderdrukking, die swart mense se lyding en die verstikkende apartheid van die sestigerjare. Etienne van Heerden het reeds herhaaldelik bewys dat hy knellende aktualiteite van die dag naatloos verweef met die fiksionele romangegewe. In *Die wêreld van Charlie Oeng* is dit dan ook die geval, want die plaasmoord van die sestigerjare is (ten spyte van verskille) is ook reeds 'n ironiese vooruitwysing na die plaasaanvalle in Suid-Afrika wat tans 'n dwingende nuusgegewe is. Hierby kan ook gevoeg word die sogenaamde nuwe mobiliteitsparadigma in die sosiale wetenskappe wat rekenskap gee van die beweging van mense, idees, konsepte, inligting en goedere, en die sosiale implikasies daarvan. Hierby sluit aan die problematiek van die leefwyse van verskillende kulture in dieselfde ruimtelike opset.

Die vervlegting van ruimtes beklemtoon (soos in *30 Nagte in Amsterdam*) die tuiste of ontuiste van die mens as gevolg van die gebondenheid aan 'n vaderland, of as gevolg van die ervarings van die uitgewekene in 'n geboorteland, maar ook van die vlugteling in 'n vreemde land.

In die leefwêreld van Charlie Oeng is hy aanvanklik verskeurd tussen sy Kantoneese/Sjinese en Nederlandse identiteit. Tydens sy verblyf in Suid-Afrika ervaar hy identiteitloosheid, vernedering en spot as hy benoem word met allerlei vervormde of neerhalende byname soos Chinaman, Koekepan, Konfoes, Chopsticks, Bootchinesees of Soutchinesees. Van Heerden slaag uiteindelik daarin om die onbegrip en gebrek aan medemenslikheid in 'n globaliseerde samelewing op genuanseerde wyse aan die leser te stel. Hiermee saam gaan ook die problematiek van stereotipering en die uitdaging om mense se identiteit op onbevooroordeelde wyse te erken.

Die wêreld van die roman word bevolk met uiteenlopende en enigmatiese karakters wat deurentyd boei. Soos die eksentrieke tantes van *Kikoejoe* en *30 Nagte in Amsterdam*, is dit ouma Voetjies ('n selfbewuste Chinese skoonheid met opgebinde voete) en ouma Ogies (die blinde siener wat "die agterna vooraf kan sien") wat die leser se verbeelding aangryp. Die onwaarskynlike drieluik, Charlie Oeng, Cor van Gogh en Witkant die albino, verteenwoordig as uitgewekenes ook drie kontinente (China, Europa en Afrika) en is grootliks verantwoordelik vir die uitspeel van broeiende kragte in die skynbaar rustige Karoo-ruimte. Tian, die (skynbare) ek-verteller, kom dan ook reeds vroeg in die roman tot die insig: "Niks is soos dit met die eerste oogopslag lyk nie. Dis asof ek 'n rat voor die oë gedraai word. Als speel met my parte." (66) Uiteindelik handel die roman ook oor die selfbewuste handeling van skryf: om die

verlede op te skryf; op te droom. In aansluiting by die kreatiewe handeling van skryf, speel kuns en kunstenaars 'n rol in die verhaal en word daar selfs bepaalde sieninge oor die rol van kuns gegee (400).

Tipies van Van Heerden se oeuvre is ook die vermenging van die realistiese en die magiese, die oorskryding van die grens tussen die siende en die onsiende (508). In die wêreld van Charlie Oeng word daar met swaelspuwende drakies in die Karoo geboer, en is daar 'n uitruil van "Karoooor" en "Chinese oor" (295). Daar is ook pogings om die angswekkende Skreeu wat in die spoelste op Sloopplaas klink in 'n bottel te vang. Hierdie Skreeu sou egter uiteindelik ook gelees kan word as 'n aanklag teen die kollektiewe skuld of allesomvattende skuld van die mens.

*Die wêreld van Charlie Oeng* is 'n voortrefflike roman wat buiten die intrige ook boei met interessante karakters en insiggewende perspektiewe op die kulturele ander, sowel as (steeds) knellende vraagstukke uit die verlede.

**Adèle Nel**

Adele.Nel@nwu.ac.za  
Noordwes-Universiteit  
Vanderbijlpark